

**KOSTUUMSHOW
TER GELEGENHEID
VAN HET 150-JARIG BESTAAN
VAN HET CENTRAAL MUSEUM UTRECHT
OP 24 APRIL 1988**

Kleding uit de museumcollectie uit de periode 1838-1938,
de eerste honderd jaar van het bestaan van het museum.

- ± 1838 Japon van wit linnen met ingeweven streepjes. Roze zijden omslagdoek met chiné boeketten.
- ± 1838 Japon van groenig gebroken witte zijde.
- ± 1840 Japon van gele zijde met ingeweven strooiboekjes.
- 1852/'53 Japon van wit linnen bedrukt met fijne roze bloemranken. Pelerine van wit linnen batist met borduurwerk en kant.
- ± 1853 Japon van blauw/bruin gestreepte taftzijde.
- ± 1854 Tweedelige japon van zijde met ingeweven streepjes in zalmroze, wit en zwart.
- ± 1856 Tweedelige japon van zwarte moiré zijde. Cape van zwarte gewatteerde zijden satijn. Luifelhoed van zijde.
- ± 1860 Japon van wit linnen batist met ingeweven ruiten en bedrukt met klavertjes.
- 1862/'64 Rok en bolero van groen geruite zijde met zwart kant. Shawl van Chantilly kloskant.
- 1865/'66 Japon van blauwe ripszijde.
- ± 1874 Tweedelige japon van wit linnen batist met machinale zijden kant ("blonde").
- 1880 Baltoilet van bordeaux fluweel.
- 1879 Zwarte trouwjapon van ripszijde.
- 1882 Trouwjapon van ripszijde, met iets latere sluier.
- ± 1897 Tweedelig middagtoilet van groenige ripszijde met kraaltjes.
- ± 1900 Tweedelige japon van roze/wit geruit linnen.
- 1903 Ensemble van zwart laken volgens de idealen van de reformbeweging.
- 1908 Japon van licht zeegroene zijde met smockwerk, van Liberty & Co.
- ± 1910 Kinderjurk van roze linnen batist met broderie.
- 1911 Japon van katoenen mousseline over zijde, met franje en kraaltjes.
- 1912 Onderjurk van linnen batist met machinale kant.
- 1912 Nachtojapon van linnen batist met machinale kant en borduurwerk.
- 1916 Japon van roze zijden crêpe met kraaltjes.
- 1920/'21 Japon van écru katoenen mousseline met machinale kant.
- 1926 Japon geheel bestikt met roze en groene pailletten.
Cape van donker rozerood velours d'antique.
- 1926/'28 Japon van zwarte crêpe met borduurwerk. Cape van zwart fluweel.
- 1926/'28 Japon van zwart fluweel. Cape van zwart fluweel met lurex kraag en -voering.
- 1929 Twee japonnen met gebloemde crêpe.
- ± 1937 Avondjapon in roze en blauw van crêpe satin met tulle en pluche bolletjes.
- 1935 Avondmantel van zwarte moiré zijde. Model van Ida Reich te Wenen.
- 1938 Gelegenheidsjapon van zwarte crêpe met pailletten. Op het etiket VEN-DÔME, PARIS.

Restauratie en opmaak : Adrie Alkemade en Sietske Stratenus
van de kleding

Kleedsters	: Adrie Alkemade, Joop van Eijkern, Jacoba de Jonge en Ronnie Sandig.
Kapsels	: Wim Rutgers en Joke Jacobs.
Boeketten	: Ada Roest
Kunstbloemen	: de Slingerroos (Utrecht)
Muziek	: Odeion Blazersensemble (fragmenten uit de Serenade voor blazers van Dvorak en uit de Petite Symphonie van Gounod).

Met dank aan Mies Roodenburg, voor de gegevens over jonkvrouwe de Jonge.
De morele en concrete steun van Jacoba de Jonge was hartverwarmend.

Centraal Museum Utrecht

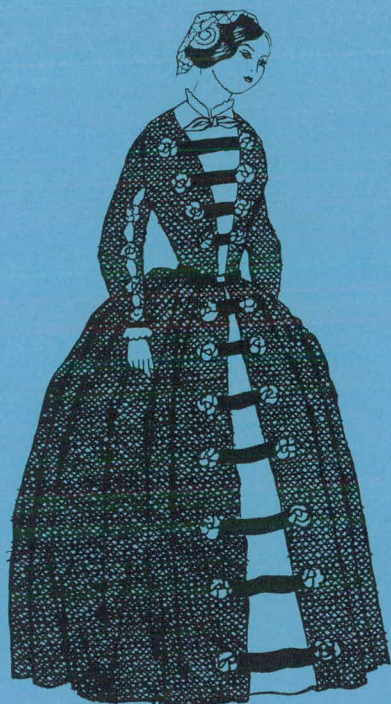
1838

1938

De mode van 1838 tot 1938 in vogelvlucht.
Bij de show van kleding uit die periode,
uit de museumcollectie, op 24 april 1988.

1838

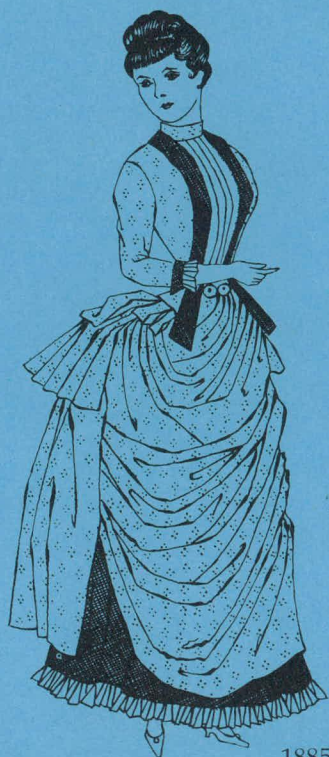
1848

1858

1880

1885

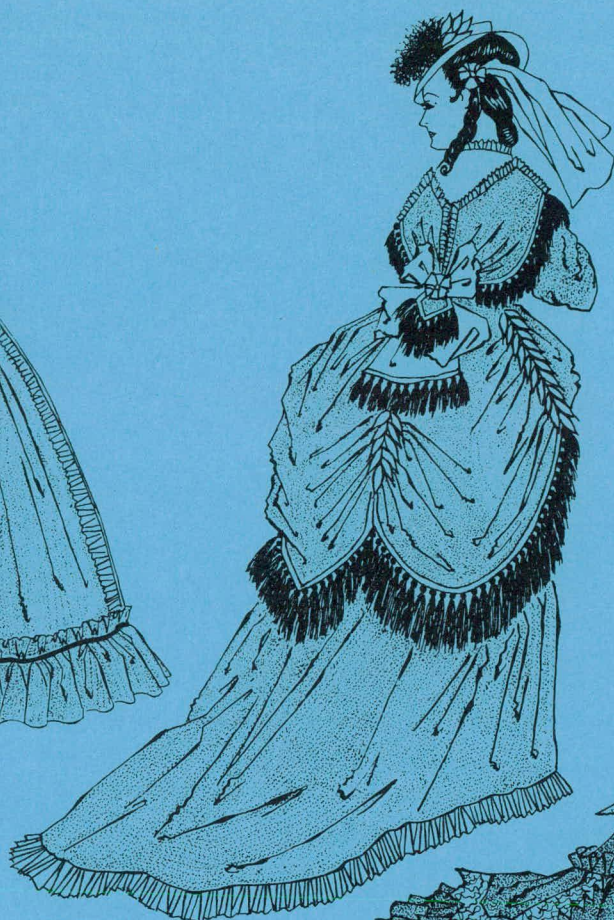
1895

1900

1864

1869

1875

1909

1917

1926

1937

Naar Galerie der Moden 1800-1930
door Erhard Klepper (behalve de laatste
twee figuren).

Verkleedpartijen waren vroeger in de betere kringen aan de orde van de dag. Er werden gekostumeerde feesten gegeven en — optochten gehouden. Het creëren van tableaux vivants was vooral omstreeks de laatste eeuwwisseling een geliefd tijdverdrijf. Historische kostuums vormden bij al deze activiteiten vrijwel altijd één van de thema's.

In de 19de eeuw nam de belangstelling voor de stijlen uit voorafgaande periodes, ook op kledinggebied, zeer toe. Men bestudeerde de oude stijlen niet alleen, maar putte er ook inspiratie uit bij het scheppen van eigen nieuwe stijlen. Naarmate de 19de eeuw vorderde ging men de nog bewaard gebleven 18de eeuwse kostuums steeds meer waarderen. De gelukkige eigenaars hoefden na een uitnodiging voor een gekostumeerd bal geen pak of japon speciaal te laten maken, maar gebruikten hun authentieke stukken en oogstten waarschijnlijk de meeste bewondering.

Toen jonkvrouwe De Jonge (zie vouwblad op de kostuumafdeling) in 1917 begon de nog zeer kleine kostuumverzameling van de stad Utrecht uit te breiden moest ze in veel gevallen genoegen nemen met bruiklenen, eenvoudig vanwege het feit dat men de kostuums zo nu en dan toch weer wilde dragen. Waarschijnlijk was jonkvrouwe De Jonge ook degene, die als eerste in Nederland "costuum défilé's" organiseerde louter t.b.v. de verspreiding van de kennis van het historische kostuum. Ze deed dat tijdens de tentoonstelling "Het Costuum onze Voorouders" in de Ridderzaal in Den Haag, in 1936. Ze kon beschikken over kostuums, die zich nog in particulier bezit bevonden. Of ze met de kostuums, die ze in het Centraal Museum beheerde ook shows heeft gegeven weten we helaas niet. Waarschijnlijk gebeurde dit niet. En of overwegingen van voorzichtigheid de doorslag gaven, daarover kunnen we dus ook niets zeggen.

Na de oorlog werden kostuums uit de collecties van het Gemeentemuseum in Den Haag (die eerst in het Museum Bredius waren ondergebracht en vanaf 1957 in het Nederlands Kostuummuseum, dat toen geopend werd) en het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem geshowd. Particuliere verzamelaars verschenen ook op het toneel met hun geliefde stukken. Museummedewerkers en particulieren zijn echter al weer sinds geruime tijd terughoudender geworden op dit punt.

Vanuit de kostuumafdeling van het Centraal Museum werd op drie aanwinstenshow's telkens een klein aantal kledingstukken geshowd en werd in december 1980 vrijwel het hele bezit aan (gemakkelijk draagbare) japonnen, mantels etc. uit de jaren 1920 aan een enthousiast publiek getoond.

Vandaag vindt dan een show plaats, die we als grote uitzondering beschouwen. Het is niet geheel te vermijden, dat in een depot en in een opstelling kostuums iets te lijden hebben, maar bij een show dienen extra voorzorgsmaatregelen genomen te worden. Het is immers onze verantwoordelijkheid alles zo gaaf mogelijk door te geven aan mensen na ons.

Innerlijk en uiterlijk hebben alles met elkaar te maken. Wij kunnen ons nu niet meer verplaatsen in de gedachten- en gevoelswereld van een vrouw uit de crinolinetijd (b.v.). Meisjes van nu zullen toch de crinolinejaponnen van toen voor U dragen. We proberen de toenmalige werkelijkheid zo dicht mogelijk te benaderen, maar moeten ons er bij neerleggen, dat er iets van het oorspronkelijke mist en van onze eigen tijdssfeer iets bij komt.

Voor iedere periode zijn de vormen van schoeisel doorslaggevend voor het ritme van de beweging. De oudere schoenen uit de verzameling zijn helaas vaak te teer (en ook te klein!) om nog te laten dragen, zodat we ons overwegend met vervangend materiaal moeten behelpen. Crinolines en tournures (hulpmiddelen, die de rokken resp. rondom en aan de achterkant wijder uit doen staan) bezitten we ook niet precies in de per japon gewenste vormen. Met wat vindingrijkheid en veel tulle etc. is het gelukkig wel mogelijk de telkens wisselende silhouetten te herscheppen. De modeprenten geven daarbij natuurlijk de onmisbare voorbeelden.

De japonnen, de eerste net zoals de laatste van de show van vanmiddag, gaven hun geheimen pas prijs bij het passen. Op een levend model gaan ze daarin n.l. weer verder dan op een pop. Dit betekent dat in de afgelopen maanden de modellen en de passters al vaak gefascineerd raakten door alles wat de japonnen "te vertellen" hadden. Teleurstellingen, van korte duur, waren er soms ook: als net de knoopjes of de haakjes vlak boven het middel (wéér) niet dicht konden en voor een bepaalde japon dus naar een ander meisje moest worden gezocht. Jonkvrouw De Jonge had in 1936 al moeite met het vinden van "dames, die precies in de costuums pasten". Het is bekend, dat mensen vroeger kleiner waren. Dat vrouwen ook overwegend zeer slank waren, niet alleen in het middel, maar ook even daarboven ("dankzij" de al jong gedragen corsetten) bewijzen de japonnen overtuigend. Lang haar is in onze tijd vrij zeldzaam, zodat verschillende meisjes met pruiken zullen optreden. Helaas is het onbegonnen werk om per japon te zoeken naar een meisje met het ideale bijpassende tijdsgezicht. Wij troosten ons met de gedachte, dat maar weinig museumjaponnen door vrouwen gedragen zullen zijn, die dat ideaal konden verwezenlijken in hun tijd.

De poëtische waarde van kleding wordt vaak onderschat. Op die eigenschap willen we vandaag juist de nadruk leggen, omdat een show zich daar goed voor leent (op "serieuzere" aspecten kan b.v. beter in een rondleiding of een lezing met dia's worden ingegaan). Bovendien was in de voor de show gekozen periode de schoonheid van de kleding van primair belang (helaas natuurlijk zoals altijd naast de functie van concurrentiemiddel).

De muziek, gedeeltelijk afkomstig van een band, gedeeltelijk live uitgevoerd, is per periode bij de japonnen uitgekozen. Opmerkingen bij de geshowde stukken zullen achterwege blijven; de muziek kan zodoende ononderbroken doorgaan.

Hanneke Adriaans